

Sygn. akt I ACa 1048/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 stycznia 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Marzanna Góral

Sędzia SA Beata Kozłowska (spr.)

Sędzia SO (del.) Beata Piwowarska

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 12 stycznia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa H. Z.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w (...) spółce akcyjnej z siedzibą w L.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 7 kwietnia 2014 r.

sygn. akt XXIV C 123/14

- 1. prostuje oczywistą niedokładność w oznaczeniu pozwanego (...) spółki akcyjnej przez dodanie siedziby tej spółki „w L.”;***
- 2. oddala apelację;***
- 3. zasądza od H. Z. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w (...) spółki akcyjnej z siedzibą w L. kwoty po 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.***

Sygn. akt I ACa 1048/14

UZASADNIENIE

Powód H. Z., po ostatecznym określeniu roszczeń w piśmie procesowym z dnia 27 lutego 2014 r., wniósł o zasądzenie na jego rzecz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości:

- od pozwanego (...) S.A. w K. w kwocie 24.193 zł wraz z ustawowymi odsetkami szczegółowo wskazanymi ww. piśmie,

- od pozwanego (...) S.A. w L. Odział S. w kwocie 13.315 zł, wraz z ustawowymi odsetkami szczegółowo wskazanymi ww. piśmie.

Powód cofnął pierwotnie zgłoszone żądanie odszkodowania.

W uzasadnieniu swych żądań wskazał, iż na należącej do powoda nieruchomości położonej w B. w latach 70 – tych XX wieku zostały usytuowane dwa słupy energetyczne i poprowadzono tam linie przesyłowe o mocy 400 kV i 200 kV biegnące od Elektrowni (...) do Huty (...). Usytuowanie tych słupów energetycznych na nieruchomości powoda spowodowało spadek wartości należącej do powoda nieruchomości poprzez utrudnienia i ograniczenia w jej uprawie, a także eliminację możliwości jej zabudowy pomimo, iż owa działka jest położona jest w siedliskowej strefie zabudowy i dochodzą do niej podstawowe media takie jak: wodociągi, elektryczność, a także asfaltowa droga.

Pozwany (...) S.A.w K. w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa, wskazując że roszczenie w części dotyczącej wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości jest bezzasadne, ponieważ ograniczenie wykonywania prawa własności nieruchomości zostało ustanowione na podstawie decyzji administracyjnej z dnia 26 kwietnia 1975 r., a więc nie nastąpiło bezprawnie, lecz legalnie. Pozwany ma publicznoprawny tytuł do korzystania z nieruchomości w zakresie wspomnianego ograniczenia w postaci decyzji administracyjnej wydanej na podstawie art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości (Dz. U. z 1974 r., Nr 10, poz. 64 z późn. zm.). W toku procesu pozwany wskazał też na zasiedzenie służebności odpowiadającej służebności przesyłu, wskazując, iż dalszą konsekwencją wydania decyzji na podstawie art. 35 powyższej ustawy było takie ograniczenie własności powoda, które uznać należy za rodzaj służebności przesyłu, bowiem inwestor po uzyskaniu takiej decyzji nie musiał liczyć się z oporem właściciela w razie instalowania urządzeń przesyłowych na jego gruncie i miał ustawowe prawo dostępu do nieruchomości w celu konserwacji tych urządzeń, co właściciel musiał każdorazowo znosić. Zdaniem tego pozwanego nie ma również przeszkód co do możliwości zaliczenia posiadania poprzednika prawnego tego pozwanego, tj. przedsiębiorstwa państwowego, przed dniem 1 lutego 1989 r.

Pozwany (...) S.A. z siedzibą w L. Oddział w S. wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów postępowania. W uzasadnieniu wskazał, iż roszczenie powoda o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości jest bezzasadne i częściowo przedawnione. Podniósł, iż dysponuje tytułem prawnym do posadowienia swoich urządzeń na nieruchomości powoda w postaci służebności przesyłu nabytej w drodze zasiedzenia pod tytułem darmym. Zdaniem pozwanego nawet przy założeniu złej wiary, 30 letni okres upłynął w 2009 r. W toku procesu pozwany podniósł dodatkowo, iż legitymuje się tytułem prawnym do stałego korzystania z nieruchomości powoda w postaci decyzji administracyjnej z dnia 2 października 1979 r. wydanej w trybie art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości.

Wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo w zakresie żądania zasądzenia wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, umorzył postępowanie w pozostałym zakresie, tj. żądania odszkodowania, kosztami sądowymi w 1/10 obciążył powoda H. Z., pozostawiając ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu oraz odstąpił od obciążenia powoda H. Z. kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej.

Swe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i następujących ocenach prawnych:

Powód H. Z. jest właścicielem nieruchomości położonej w B. - działki nr (...), obręb(...) o pow. 3.07 ha, dla której Sąd Rejonowy w Ostrowcu Świętokrzyskim prowadzi księgę wieczystą nr (...). Przedmiotowa nieruchomość stanowi gospodarstwo rolne i została przekazana powodowi na własność przez jego rodziców na mocy aktu notarialnego z dnia 20 stycznia 1989 r.

W latach 70 – tych XX wieku na podstawie decyzji Urzędu Wojewódzkiego z dnia 13 września 1974 r. na terenie Gminy B. zostały poprowadzone linie energetyczne o mocy 400 kV i 110 kV biegnące od Elektrowni (...) do Huty (...).

Urząd Wojewódzki w K. – (...) i Ochrony (...) zatwierdził w dniu 13 września 1974 r. plan realizacji linii energetycznej wysokiego napięcia 400kV K. - O. na terenie powiatów Z., L., O., zgodnie z przebiegiem oznaczonym kolorem czerwonym na załączniku graficznym w skali 1:25 000, który stanowi integralną część niniejszej decyzji.

Zakład (...), powołując się na art. 35 i 36 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, złożył wniosek do Urzędu Gminy w B. o ograniczenie praw rzeczowych na gruntach stanowiących własność prywatną dla projektowanej linii energetycznej, K. - Napowietrznej 400kV K. – O. według dołączonego do wniosku planu sytuacyjnego stanowiącego załącznik do decyzji o lokalizacji szczegółowej z dnia 13 września 1974 r. Do wniosku dołączono wykaz właścicieli gruntów, przez które miały przebiegać projektowane linie energetyczne oraz plan trasy linii. Plan trasy linii przewidywał, że linia energetyczna będzie przebiegał przez nieruchomość powoda (działkę nr (...)), zaś w wykazie wacieli gruntów widniało nazwisko ojca powoda – J. Z. oraz nr działki – (...)

Decyzją z dnia 26 kwietnia 1975 r. wydaną na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. Naczelnik Gminy B. zezwolił Zakładowi (...) na wejście na tereny prywatne położone na terenie gminy B., na odcinku w obrębie sołectw W., A., W., B., B. B. i M. (w tym należącej do powoda działki położonej w B.) w celu budowy linii energetycznej o mocy 400 kV K. – O..

Decyzją z dnia 2 października 1979 r. wydaną na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości Naczelnik Gminy B. zezwolił Zakładowi (...) na wejście na wyżej wymienione tereny (w tym teren należącej do powoda działki położonej w B.) w celu budowy kolejnej linii energetycznej o mocy 110 kV L. – O.. W wykazie właścicieli gruntów przez które miała być przeprowadzona linia elektroenergetyczna 100 kV O. – L. zamieszone było nazwisko ojca powoda – J. Z. oraz nr działki – (...)

W decyzjach Naczelnika Gminy B. z dnia 26 kwietnia 1975 r. i dnia 2 października 1979 r. przewidziano, że właścicielowi - użytkownikowi nieruchomości przysługuje od Zakładu (...) odszkodowanie za straty wynikłe z działań określonych decyzją, które na żądanie właściciela – użytkownika winno być wypłacone w trybie ugodowym. W przypadku nie dojścia do porozumienia/ugody o odszkodowaniu orzekać będzie organ administracji państwowej wydający decyzję.

Na podstawie ww. decyzji Naczelnika Gminy B. linie energetyczne zostały wybudowane i poprowadzone między innymi na terenie należącej do powoda nieruchomości.

Pozwany (...) S.A. w W. jest właścicielem pierwszej linii energetycznej, biegnącej przez należącą do H. Z. nieruchomości w B. o mocy 400 kV K. – O.. Pozwany (...) S.A. z siedzibą w L. Oddział w S. jest właścicielem drugiej linii energetycznej, biegnącej przez należącą do H. Z. w B. nieruchomość o mocy 110 kV L. – O..

Dawny Zakład (...) w oparciu o przepisy ustawy z dnia 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa został podzielony w celu wniesienia przez Skarb Państwa zorganizowanej części mienia przedsiębiorstwa do spółki k.c. (...) S.A. w W.. W wyniku podziału część należącego do przedsiębiorstwa mienia została wniesiona jako aport do (...) S.A. w W.. W następstwie przekształceń własnościowych linia energetyczna K. – O. została przejęta przez pozwanego (...) S.A. w K..

Pozostała część przedsiębiorstwa Zakładu (...) została przekształcona w spółkę Zakład (...) Spółka Akcyjna, która w 1995 r. zmieniła nazwę na Zakłady (...) Spółka Akcyjna i została wniesiona aportem do nowo utworzonej spółki (...) Sp. z o.o. Spółka (...) S.A. przejęła spółkę (...) sp. z o.o. z siedzibą w S., przejmując w całości majątek spółki przejmowanej. Pozwany (...) S.A. Oddział S. jest oddziałem (...) S.A. W wyniku przekształceń własnościowych linia energetyczna L. – O. została przejęta przez pozwanego (...) S.A.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo w zakresie żądania wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości było niezasadne.

Powód żądał od pozwanego (...) S.A. w K. zasądzenia na jego rzecz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości ostatecznie w kwocie 24.193 zł oraz zasądzenie od pozwanego (...) sp. z o.o. w S. na jego rzecz wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości ostatecznie w kwocie 13 315 zł.

Ocena żądań zawartych w pozwie powinna nastąpić w oparciu przepisy art. 224 - 225 k.c. w związku z art. 230 k.c., które regulują wzajemne relacje pomiędzy właścicielem rzeczy a posiadaczem, który korzysta z niej bez tytułu prawnego, na te też przepisy powoływał się powód w toku procesu.

Zgodnie a treścią art. 224 § 2 k.c. w związku z art. 225 k.c. samoistny posiadacz w złej wierze obowiązany jest do wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy i jest odpowiedzialny za jej zużycie, pogorszenie lub utratę. W myśl art. 230 k.c. przepisy dotyczące roszczeń właściciela przeciwko samoistnemu posiadaczowi stosuje się odpowiednio do stosunku między właścicielem a posiadaczem zależnym, o ile z przepisów regulujących ten stosunek nie wynika nic innego. Przepisy te stanowią konsekwencję zasady ustanowionej w art. 140 k.c., która daje właścicielowi uprawnienie do korzystania z przysługującego mu prawa z wyłączeniem innych osób. Należy przy tym podkreślić iż nie ma powodów do wyłączenia roszczenia opartego na przepisach art. 224-225 k.c. w związku z art. 230 k.c. o zapłatę wynagrodzenia w stosunku do posiadacza w złej wierze tzw. służebności przesyłu. Wobec powyższego roszczenia takie powinny być kierowane przeciwko posiadaczowi (samoistnemu, zależnemu), o którym mowa w art. 336 k.c. Takim posiadaczem jest niewątpliwie podmiot eksploatujący różnego typu urządzenia przesyłowe. Posiadanie takie odpowiada władztwu wynikającemu ze służebności. Zgodnie bowiem z art. 352 k.c. posiadaczem służebności jest osoba, która korzysta z cudzej rzeczy w zakresie odpowiadającym treści służebności. Z uwagi na niekwestionowaną datę posadowienia urządzeń przesyłowych, wykazane następstwo prawne pozwanych (o czym poniżej) Sąd uznał, iż pozwani są legitymowani biernie w niniejszym procesie.

Kolejna kwestia natury zasadniczej, od której wyjaśnienia uzależnione było rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy, dotyczy ustalenia czy strona pozwana dysponowała tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości powoda.

Ja wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego, na nieruchomości stanowiącej własność powoda posadowione są urządzenia przesyłowe, które stanowią dwie linie elektroenergetyczne. Właścicielem linii elektroenergetycznej 400 kV K. - O. jest pozwana (...) S.A. (po wykazanych przekształceniach własnościowych i zmianie nazwy, zaś właścicielem drugiej posadowionej linii elektroenergetycznej 110 kV O. - L. jest pozwana (...) S.A. Oddział S. (po wykazanych przekształceniach własnościowych).

Pozwani wykazali, że posiadają tytuły prawne do korzystania z nieruchomości powoda w zakresie dotyczącym dwóch wymienionych wyżej linii energetycznych i związanych z nimi posadowionych urządzeń przesyłowych, stanowiących ich własność. Tytułem prawnym pozwanych do stałego korzystania z nieruchomości powoda były decyzje administracyjne wydane odpowiednio w 1975 r. oraz 1979 r. na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n., złożone do akt sprawy przez pozwanych.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowany jest pogląd iż decyzja wydana na podstawie wyżej wymienionego przepisu stanowi tytuł prawny do korzystania z nieruchomości, na których posadowione zostały na jej podstawie urządzenia przesyłowe.

Pozwani zaprezentowali dokumenty poświadczające w stosowny sposób, wraz z załączonymi wykazami nieruchomości, których te wykazy dotyczyły, a w których figuruje nieruchomości powoda. Powód nie przedstawił żadnych kontrargumentów i dowodów w tym zakresie, które podważałyby powyższe okoliczności, tym bardziej, że nie kwestionował ani faktu, ani okresu posadowienia, ani cech przedmiotowych tych linii (przebiegu, nazwy itp.).

W chwili zakładania linii energetycznej K. - O. o napięciu 400 kV oraz linii energetycznej O. - L. o napięciu 110 kV, to jest odpowiednio w 1975 r. i 1979 r., wzajemne stosunki między właścicielem nieruchomości a przedsiębiorstwem przesyłowym regulowała ustawa z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (u.z.t.w.n.). Art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. stanowił (w wersji od 17 marca 1974 r.), że organy administracji państwowej, instytucje

i przedsiębiorstwa państwowe mogą za zezwoleniem naczelnika gminy - a w miastach prezydenta lub naczelnika miasta (dzielnicy), zakładać i przeprowadzać na nieruchomościach - zgodnie z zatwierdzoną lokalizacją szczegółową - ciągi drenażowe, przewody służące do przesyłania płynów, pary, gazów, elektryczności oraz urządzenia techniczne łączności i sygnalizacji, a także inne podziemne lub nadziemne urządzenia techniczne niezbędne do korzystania z tych przewodów i urządzeń. Według art. 35 ust. 2 u.z.t.w.n. osobom upoważnionym przez właściwy organ, instytucję lub przedsiębiorstwo państwowe przysługiwało prawo dostępu do tych przewodów i urządzeń w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją.

Lokalizacja szczegółowa przebiegu linii energetycznej K. - O. 400 kV, została zatwierdzona w 1974 r., o czym świadczy treść decyzji Urzędu Wojewódzkiego w K. - (...) i Ochrony (...) z 1974 r. Zgodnie z zatwierdzonym planem realizacji 26 kwietnia 1975 r. wydano decyzję przewidzianą w art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n., na mocy której Zakładowi (...) udzielono zezwolenia na wejście na tereny prywatne położone na terenie gminy B. na odcinku w obrębie S. W., A., W., B., R. i M. przewidzianym pod budowę linii energetycznej 400 kV K. - O.. Ponadto decyzją z 1979 r. wydana o oparciu o art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n., udzielono Zakładowi (...) zezwolenia na wejście na tereny prywatne położone na terenie gminy B. na odcinku w obrębie S. W., A., W., B., R. i M. przewidzianym pod budowę linii energetycznej 110 kV L. - O.. Decyzje z 1974 r. i z 1979 r. dotyczyły między innymi działek, które obecnie wchodzą w skład nieruchomości powoda objętych księgą wieczystą o numerze (...), co wynika z wykazu właściciel gruntów. W decyzjach tych udzielono więc zezwolenia na założenie i przeprowadzenie linii K. - O. 400 kV między innymi przez grunty, których obecnym właścicielem jest powód. Przedsiębiorstwo, któremu udzielono zezwoleń, jak wynika z decyzji Urzędu Wojewódzkiego w K. - (...) i Ochrony (...) z 1975 r. oraz z decyzji Naczelnika Gminy w B. z 1979 r., było uprawnione również do dostępu do nieruchomości w celu wykonywania czynności związanych z konserwacją linii. Przysługiwało mu zatem prawo wymienione w art. 35 ust. 2 u.z.t.w.n. - dostępu do przewodów i urządzeń stanowiących elementy linii w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją.

Z treści decyzji z 1975 r. i z 1979 r. wydanych w trybie art. 35 u.z.t.w.n. wynikało więc nie tylko zezwolenie na budowę (założenie i przeprowadzenie), ale również na konserwację linii energetycznej poprzez wkroczenie na nieruchomości, przez które ona przebiegała. Ze swej istoty decyzje te zakładały, że przedsiębiorstwo będzie mogło wkraczać na nieruchomość celem założenia, a potem także celem eksploatacji i konserwacji linii (konserwacja miała związek z eksploataowaniem linii). W uchwale z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawie III CZP 116/09 (OSNC-ZD 2010, nr 3, poz. 92) Sąd Najwyższy przyjął, że „ratio legis przepisów upoważniających do wydania decyzji administracyjnej w celu umożliwienia tzw. przedsiębiorstwu przesyłowemu wstępu na cudzą nieruchomość w celu założenia a potem eksploatacji i konserwacji urządzeń służących do przesyłu różnych postaci energii, stanowi nie tylko uprawnienie do wejścia na grunt w czasie zakładania tych urządzeń i ich konserwacji ale o możliwości realizowania zadań i celów gospodarczych, którym te urządzenia służą”. Uprawnienia płynące z decyzji z 1975 r. oraz z decyzji z 1979 r. świadczą o tym, że przedsiębiorstwo, które uzyskało zezwolenie, mogło nie tylko budować, ale także wkroczyć na nieruchomość i zająć jej odpowiednią część w celu wybudowania na niej linii, a następnie wkraczać na nieruchomość w celu eksploataowania i konserwacji istniejącej już linii. Na skutek wydania tych decyzji przedsiębiorstwo, któremu udzielono zezwolenia, było uprawnione do wybudowania (założenia i przeprowadzenia) oraz do stałej konserwacji linii energetycznej (słupów i przewodów) na nieruchomościach stanowiących własność innych podmiotów (w tym indywidualnych rolników), natomiast właściciele nieruchomości, przez które przebiegała linia, mieli obowiązek stałego znoszenia tych czynności. Na tego rodzaju uprawnienia i obowiązki wskazywały treść decyzji z 1975 r. i decyzji z 1979 r. oraz treść art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n. Decyzje nie przewidywały żadnego czasowego ograniczenia zajęcia nieruchomości. Nie zastrzegały one żadnego terminu co do trwania tych uprawnień przedsiębiorstwa (właściciela linii) i obowiązków właściciela nieruchomości, stąd uznać trzeba, że te uprawnienia i obowiązki miały charakter trwały, stały. Wiązało się to z trwałym przeznaczeniem linii, pod budowę której nastąpiło zajęcie nieruchomości. W wyroku z dnia 9 stycznia 2008 r., II CSK 432/07 (Lex nr 365049), Sąd Najwyższy podkreślił, że w art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. chodziło o zajęcie nieruchomości pod budowę trwałych urządzeń, stąd przepis ten nie przewidywał czasowego ograniczenia zajęcia nieruchomości na jego podstawie.

Efektom przedmiotowych decyzji było częściowe wywłaszczenie właścicieli z należących do nich nieruchomości, przez które przebiegała linia energetyczna objęta tymi decyzjami (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 lutego 2009 r., II CSK 394/08, Lex nr 491553). Skutkiem tych decyzji było bowiem trwałe ograniczenie prawa sposobu korzystania przez właściciela z przysługującego mu prawa własności nieruchomości przez ustanowienie stałego obowiązku znoszenia przez właściciela stanu ukształtowanego przebiegiem wybudowanego urządzenia przesyłowego - stałego znoszenia wkraczania na nieruchomość przez przedstawicieli przedsiębiorstwa przesyłowego w celach konserwatorskich zawsze, gdy to potrzebne. W takiej sytuacji powstał stan prawny wiążący każdorazowego właściciela nieruchomości, przez które przebiegała linia, wobec każdorazowego przedsiębiorcy przesyłowego. Każdorazowy właściciel nieruchomości był obowiązany do znoszenia uprawnień przedsiębiorcy przesyłowego (posiadającego tytuł do władania linią) polegającego na założeniu, przeprowadzeniu, eksploatacji i konserwacji linii. Na tym polegało ograniczenie prawa własności nieruchomości zajętych na linię energetyczną. Art. 35 u.z.t.w.n. zamieszczony został w rozdziale 5 ustawy zatytułowanym „Szczególny tryb wywłaszczenia”. Art. 4 u.z.t.w.n. stanowił, że wywłaszczenie mogło polegać na całkowitym odjęciu lub na ograniczeniu prawa własności lub innego prawa rzeczowego na nieruchomości. Rozwiązanie przewidziane w art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n. stanowiło więc formę ograniczenia prawa własności nieruchomości. k.c.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy decyzje z 1975 r. i 1979 r. wydane w trybie art. 35 u.z.t.w.n. spowodowały częściowe wywłaszczenie właścicieli z należących do nich nieruchomości, przez które przebiegała linia energetyczna. Ich wywłaszczenie nie polegało na odebraniu im prawa własności, tylko na jego ograniczeniu poprzez ustanowienie trwałego obowiązku znoszenia przez właściciela działki istnienia na jego gruncie urządzeń przesyłowych (w tym słupów) oraz konserwacji tych urządzeń przez właściciela linii energetycznej. W takiej sytuacji powstał stan prawny wiążący każdorazowego właściciela nieruchomości wobec każdorazowego przedsiębiorcy przesyłowego. Każdorazowy właściciel nieruchomości był obowiązany do znoszenia przedsięwzięć podejmowanych na jego nieruchomości polegających na zakładaniu, przeprowadzeniu i konserwacji na jego nieruchomości przewodów oraz innych urządzeń przesyłowych. Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy podnieść trzeba, że na skutek wymienionych wyżej decyzji z 1975 r. i 1979 r. każdorazowy właściciel nieruchomości oznaczonej jako działka nr (...) był obowiązany do znoszenia przedsięwzięć podejmowanych na nieruchomości polegających na zakładaniu, przeprowadzeniu i konserwacji przewodów oraz innych urządzeń przesyłowych przez właściciela tych urządzeń (przedsiębiorcy przesyłowego). Powód, jako właściciel działki nr (...), od chwili jej nabycia był więc obowiązany do znoszenia tego rodzaju czynności.

Pozwany (...) S.A. jest następcą prawnym podmiotu, na rzecz którego udzielono zezwoleń na wybudowanie (założenie i przeprowadzenie oraz konserwację) linii energetycznych K. – O. 400 kV. Okoliczności tych nie zakwestionował tego powód. Załączonymi do akt sprawy dokumentami wykazano iż w 1975 zezwolenia na wybudowanie (założenie i przeprowadzenie) oraz konserwację udzielono przedsiębiorstwu - Zakładowi (...). To względem tego podmiotu każdorazowy właściciel nieruchomości był obowiązany do znoszenia przedsięwzięć podejmowanych na nieruchomości polegających na zakładaniu, przeprowadzeniu i konserwacji przewodów oraz innych urządzeń przesyłowych. Od 1993 r. linie K. – O. 400 kV stanowiły własność spółki (...) S.A., od 2007 r. występującej pod firmą (...) S.A. W dniu 31 grudnia 2007 r. linia ta stała się własnością pozwanej, która wówczas występowała pod firmą (...) S.A, a od 2013 r. działa pod obecną firmą (...) S.A.

Podobnie pozwany (...) Oddział S. [jaka w końcu jest nazwa?] jest następcą prawnym podmiotu, na rzecz którego udzielono zezwoleń na wybudowanie (założenie i przeprowadzenie oraz konserwację) linii energetycznych L. – O. 110 kV. Od 1993 r. linie L. – O. 110 kV stanowiły własność spółki Zakład (...) S.A., od 1995 r. pod nazwą Zakład (...) S.A. w S.. W dniu 30 czerwca 2007 r. Zakład (...) S.A. przekazał aportem na rzecz Zakład (...) Sp. z o.o. część przedsiębiorstwa w tym własność linii energetycznych L. – O. 110 kV. W dniu 31 sierpnia 2010 r. (...) S.A. Oddział S. przejął spółkę (...) Sp. z o.o. (wcześniej pod nazwą Zakład (...) Sp. z o.o.). Zważyć należy iż pozwany ad. 2 prezentował w tym zakresie rozbieżne stanowisko, z jednej strony powołując się na tytuł prawny do korzystania w nieruchomości powoda oparty na zasiedzeniu służebności przesyłu a następnie na decyzji z dnia 2 października 1979 r. wydanej na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości przez

Naczelnik Gminy B. (co wiązało się z następstwem prawnym), a z drugiej strony wnosząc o oddalenie powództwa jako bezpodstawnego za okres do dnia 30 czerwca 2007 r. bowiem dopiero z tą chwilą pozwany stał się dopiero właścicielem linii przesyłowej 110 kV na podstawie umowy aportowego wniesienia „przedsiębiorstwa przesyłowego”. Podnieść należy iż wydzielenie prawne operatora systemu dystrybucyjnego ze struktury (...) S.A. nastąpiło w formie wniesienia aportem przedsiębiorstwa (...) S.A. w rozumieniu art. 55¹k.c., tj. zorganizowanego zespołu składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze świadczeniem usług dystrybucji energii elektrycznej i wykonywaniem zadań operatora systemu dystrybucyjnego, stanowiącego zarazem zorganizowaną część przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 4a pkt 4 Ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, która obejmuje również zobowiązania związane z prowadzeniem tego przedsiębiorstwa – na pokrycie podwyższonego kapitału zakładowego (...) sp. z. o.o. Wskazuje to na następstwo prawne pozwanego w tym zakresie.

Pozwanym przysługuje skuteczny względem powoda tytuł prawny w postaci częściowego wywłaszczenia nieruchomości dokonanej decyzjami administracyjnymi, który to tytuł prawny stanowi podstawę do korzystania przez pozwanych z nieruchomości powoda poprzez utrzymywanie i konserwację linii energetycznych K. – O. 400 kV oraz L. – O. 110 kV. Legitymowanie się przez pozwanych tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości powoda, przez które przebiegają przedmiotowe linie energetyczne, przesądza o bezzasadności roszczenia powoda o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości. Postępowanie pozwanych ani ich poprzedników prawnej w stosunku do powoda nie miało i nie ma charakteru bezprawnego.

W uchwale z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawie III CZP 116/09 (OSNC-ZD 2010, nr 3, poz. 92) Sąd Najwyższy stwierdził, że decyzja wydana na podstawie art. 35 ust. 1 u.z.t.w.n. jest tytułem prawnym dla przedsiębiorcy przesyłowego do stałego korzystania z wymienionej w tej decyzji nieruchomości. Teza ta potwierdza, że w okresie objętym żądaniem pozwu pozwani i ich poprzednicy prawni korzystali z nieruchomości powoda w sposób zgodny z prawem, w oparciu o tytuł prawny upoważniający ich, jako przedsiębiorców przesyłowych, do stałego korzystania z nieruchomości powoda, przez które przebiegają linie energetyczne K. – O. 400 kV oraz L. – O. 110 kV.

Dla rozstrzygnięcia, czy pozwani korzystali z nieruchomości powoda w sposób zgodny z prawem, nie miała znaczenia okoliczność, że powód czy jego poprzednik prawny nie wyrażali zgody na budowę linii energetycznej. Ustawa z 12 czerwca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości nie przewidywała wymogu zgody właściciela na usytuowanie na jego nieruchomości urządzeń przesyłowych, natomiast ewentualny sprzeciw właściciela nie mógł powstrzymać realizacji inwestycji przesyłowej. Nie miało też znaczenia w niniejszej sprawie, czy powód bądź jego poprzednik prawny uzyskali odszkodowanie na mocy art. 36 u.z.t.w.n. Przepis ten przewidywał odszkodowanie za straty wynikłe z działań przewidzianych w art. 35 ust. 1 i 2 u.z.t.w.n., w tym za straty w zasiewach, uprawach i płonach. Na uprawnienie pozwanej do korzystania z nieruchomości powoda nie miało wpływu to, czy właściciel nieruchomości otrzymał odszkodowanie związane z jego częściowym wywłaszczeniem, czy nie. W przywołanej wyżej uchwale z dnia 20 stycznia 2010 r. w sprawie III CZP 116/09 Sąd Najwyższy stwierdził, że przepisy u.z.t.w.n. wyczerpująco regulowały problematykę odszkodowawczą w odniesieniu do wszelkich strat związanych ze zgodnym z prawem założeniem i przeprowadzeniem przewodów i urządzeń na czyjejs nieruchomości, stąd nie było podstaw do stosowania przepisów kodeksu cywilnego, w tym art. 224- 225 k.c., ani wprost, ani w drodze analogii. W niniejszej sprawie na działkach, które obecnie stanowią własność powoda, przewody i urządzenia przesyłowe będące własnością pozwanych zostały założone i przeprowadzone zgodnie z prawem, o czym świadczą decyzje wydane w 1975 i 1979 r. Powód, powołując się na przepisy z zakresu prawa rzeczowego, nie może więc skutecznie żądać od pozwanych wynagrodzenia za bezumowne korzystanie.

Reasumując, Sąd Okręgowy przyjął stanowisko pozwanych w zakresie posiadania tytułu prawnego co oznacza, że powodowi nie przysługuje roszczenie wynikające z art. 224-225 k.c., bowiem w sytuacji, gdy zajęcie nieruchomości nastąpiło na podstawie decyzji o częściowym wywłaszczeniu, czynności z tym związane nie są bezprawne, a więc brak jest podstaw do stosowania przepisów o ochronie własności.

Wobec ustalenia, że pozwanym przysługuje tytuł prawny do stałego korzystania z nieruchomości powoda, przez które przebiegają ich linie energetyczne, drugorzędne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ustalenie, czy pozwani (jej

poprzednicy prawni) nabyli przez zasiedzenie służebność gruntową w stosunku do działki o (...) Tym niemniej, Sąd Okręgowy uznał, że pozwani nabyli służebność gruntową odpowiednio w 1995 i 1999 r.

Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy oddalił powództwo w zakresie żądania wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości w całości jako nieuzasadnione.

Powództwo w części dotyczącej żądania odszkodowania z tytułu spadku wartości nieruchomości podlegało umorzeniu wobec cofnięcia pozwu w tym zakresie przez pozwanego.

O kosztach procesu Sąd orzekł w oparciu o treść art. 102 k.p.c. obciążając kosztami sądowymi przegrywającego sprawę powoda w 1/10 z uwagi treść postanowienia zwalniającego go od kosztów sądowych w pozostałym zakresie.

Ponadto Sąd Okręgowy odstąpił od obciążenia powoda kosztami zastępstwa procesowego strony przeciwnej.

Powód wniósł apelację od tego wyroku w zakresie rozstrzygnięcia ujętego w pkt 1 oraz rozstrzygnięć w przedmiocie kosztów procesu ujętych w pkt 3 i 4 wyroku, wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powoda wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości od pozwanego (...) S.A. w K. w kwocie 24.193 zł i od pozwanego (...) S.A. w L. Odział S. w kwocie 13.315 zł.

Powód w swej apelacji podniósł następujące zarzuty:

1. naruszenie art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości w związku z art.224-225 k.c. przez ich błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że wydanie decyzji w trybie art.35 u.z.t.w.n. stwarza dla podmiotu, który uzyskał taką decyzję, prawo do nieodpłatnego korzystania z nieruchomości, a w konsekwencji powodowi nie przysługuje wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości,
2. naruszenie art. 352 k.c. w związku z art. 292 k.c. przez przyjęcie, że korzystanie przez poprzedników prawnych pozwanej z nieruchomości powódki z trwałego i widocznego urządzenia było posiadaniem samoistnym zmierzającym do zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, podczas gdy z uwagi na panujący do 1989 r. ustrój socjalistyczny, przedsiębiorstwa państwowe były jedynie dzierżycielami, a w konsekwencji naruszenie art.176 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie oraz doliczenie czasu posiadania dzierżycieli (przedsiębiorstw państwowych) do okresu niezbędnego do zasiedzenia służebności,
3. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia poprzez ustalenie, że istnieje ciągłość posiadania oraz że doszło do przeniesienia posiadania z przedsiębiorstwa Zakład (...) na rzecz Zakład (...) S.A. lub (...) S.A., w konsekwencji naruszenie art.176 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że z uwagi na przeniesienie posiadania, pozwany jest uprawniony doliczyć czas posiadania poprzedników.

Pozwany (...) SA w L. w odpowiedzi na apelację powoda wniósł o oddalenie apelacji powoda w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu,

Pozwany (...) S.A. w K. w odpowiedzi na apelację powoda wniósł o oddalenie apelacji powoda w całości i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługuje na uwzględnienie, pomimo tego, iż części z zarzutów apelacji nie sposób odmówić racji.

Powód w swej apelacji zakwestionował stanowisko Sądu Okręgowego, iż doszło do zasiedzenia przez pozwanych służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu. W tym zakresie trafnie powód odwołał się do uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r. III CZP 87/13, w której Sąd Najwyższy wskazał, iż wykonywanie uprawnień w zakresie wynikającym z decyzji wydanej na podstawie art. 35 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst: Dz.U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64 ze zm.), stanowiącej tytuł prawny do ich wykonywania, nie prowadzi do nabycia przez zasiedzenie służebności gruntowej. Sąd

Najwyższy wyjaśnił w wyżej wskazanej uchwale, że działania przedsiębiorcy korzystającego z urządzeń przesyłowych, które legalnie postawił na cudzej nieruchomości w związku z wywłaszczeniem jej właściciela przez ograniczenie przysługującego mu prawa własności, polegające na wstępie na tę nieruchomość i podejmowanie w stosunku do własnych urządzeń działań koniecznych dla zapewnienia im sprawności technicznej, jest wykonywaniem uprawnień zagwarantowanych takiemu przedsiębiorcy w ustawie (art. 35 ust. 2 u.z.t.w.n. i art. 70 ust. 2 u.g.g.), albo w decyzji, dla której podstawę tworzy art. 124 ust. 6 u.g.n. Nie są to akty posiadania cudzej nieruchomości, skierowane przeciwko jej właścicielowi, mogące doprowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej, obejmującej uprawnienia do wykonywania w stosunku do nieruchomości takich działań, na które przedsiębiorcy pozwalają ustawy wywłaszczeniowe.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy ustalił, iż oba słupy, których spór dotyczy, zostały ustanowione na podstawie decyzji wydanych w oparciu o art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości, zatem decyzje te dawały poprzednikom prawnym pozwanych, a obecnie pozwany, tytuł prawny do postawienia słupów i ich eksploatacji, zatem wykluczyły możliwość zasiedzenia służebności przez pozwanych jako przedsiębiorców korzystających z urządzeń przesyłowych.

W pełni podzielając te argumentację uznać należy, iż stanowisko Sądu Okręgowego o zasiedzeniu służebności jest błędne. Zbędnym jest zatem szersze odnoszenie się do dalszych zarzutów apelacji powoda związanych z kwestią zasiedzenia służebności.

Fakt, iż błędne okazało się stanowisko Sądu Okręgowego o zasiedzeniu służebności nie oznacza jednakże, iż istnieją podstawy do uwzględnienia apelacji powoda. Sąd Okręgowy jako główną przyczynę oddalenia powództwa wskazał bowiem posiadanie przez każdego z pozwanych tytułu prawnego do korzystania z nieruchomości powoda z uwagi na fakt, iż oba słupy, których spór dotyczy, zostały ustanowione na podstawie decyzji wydanych w oparciu o art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości.

Powód co prawda w swej apelacji podniósł zarzut naruszenia art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości w związku z art. 224-225 k.c., którego to naruszenia powód upatruje właśnie w przyjęciu, że wydanie decyzji w trybie art. 35 u.z.t.w.n. stwarza dla podmiotu, który uzyskał taką decyzję, prawo do nieodpłatnego korzystania z nieruchomości, a w konsekwencji błędnym uznaniu, że powodowi nie przysługuje wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z jego nieruchomości, ale w ocenie Sądu Apelacyjnego zarzut ten nie jest zasadny. Sąd Okręgowy obszernie uzasadnił swe stanowisko, odwołał się do utrwalonej już linii orzecznictwa, powód natomiast podnosząc ww. zarzut nie przedstawił żadnych argumentów, które miałyby uzasadniać odrzucenie argumentów płynących z przywołanych przez Sąd Okręgowy orzeczeń Sądu Najwyższego. Co więcej, prawidłowość stanowiska Sądu Okręgowego potwierdzają również argumenty przedstawione w przywołanej już wyżej uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2014 r. III CZP 87/13.

W ustawie z dnia 12 marca 1958 r., obowiązującej od dnia 5 kwietnia 1958 r., ustawodawca przewidział możliwość ograniczenia właściciela nieruchomości aktem administracyjnym o charakterze wywłaszczeniowym w jego prawie własności, w celu umożliwienia przedsiębiorcom korzystającym z urządzeń przesyłowych rozwinięcia ich infrastruktury technicznej, dzięki której zaspokajają potrzeby społeczne w zakresie zaopatrzenia w wodę, energię albo umożliwienia im świadczenia usług telekomunikacyjnych. Wydanie takiej decyzji na podstawie art. 35 u.z.t.w.n. powodowało, że właściciel nieruchomości został trwale ograniczony w przysługującym mu prawie własności, gdyż musiał bezterminowo godzić się na zainstalowanie urządzeń przedsiębiorcy przesyłowego na swojej nieruchomości, trwanie tych urządzeń na jego gruncie i podejmowanie przez przedsiębiorcę koniecznych czynności technicznych w celu utrzymania urządzeń w stanie zdatnym do zaspokojenia potrzeb społecznych. Z decyzji tej pośrednio, w związku z ograniczeniem uprawnień właściciela, wynikało uprawnienie przedsiębiorcy do posadowienia urządzeń przesyłowych na jego gruncie, a upoważnienie do wstępu na ten grunt w celu podjęcia czynności zmierzających do utrzymania urządzeń w należyłym stanie miało źródło w ustawie.

Ustalenie, iż ustanowione na nieruchomości powoda słupy zostały ustanowione w oparciu o decyzję wydaną w oparciu o art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości oznacza zatem, iż pozwani mają tytuł prawny

do korzystania w tym zakresie z nieruchomości powoda, a tym samym roszczenie powoda o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości jest niezasadne. Roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości jest bowiem roszczeniem uzupełniającym w stosunku do roszczenia windykacyjnego, które przysługuje wobec podmiotu władającego cudzą rzeczą bez tytułu prawnego. Nie przysługuje ono w stosunku do posiadacza, który ma tytuł prawny do władania nieruchomością. Pozwani swój tytuł trafnie wywodzą z faktu uzyskania przez ich poprzedników prawnych w 1975 r. i 1979 r. decyzji, o których mowa art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości.

Co prawda powód w swej apelacji wskazał, że brak jest dowodów doręczenia tych decyzji właścicielom gruntów, w tym ojcu powoda, tym niemniej zauważyć należy, iż w toku postępowania pierwszinstancyjnego, wbrew twierdzeniom zawartym w apelacji, powód nie podnosił tej okoliczności i kwestia prawidłowości doręczenia tych decyzji nie była sporna pomiędzy stronami. Brak doręczenia decyzji jest więc okolicznością nową. Art. 381 k.p.c. stanowi, iż sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później. Zdaniem Sądu Apelacyjnego podnoszony przez pozwanego fakt niedoręczenia decyzji podlega pominięciu właśnie w oparciu o ten przepis.

Zatem jedynie uzupełniająco wskazać należy, iż kwestia doręczenia decyzji, o której mowa art. 35 ustawy o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. Otóż w postanowieniu z dnia 17 grudnia 2008 r. I CSK 171/08 Sąd Najwyższy wskazał, że „właściciel nieruchomości, na której ma być zrealizowana inwestycja państwowa, jest stroną postępowania administracyjnego i powinna być mu doręczona decyzja wydana na podstawie art. 35 ust. 1 ustawy wywłaszczeniowej z 1958 r., którą może on skutecznie kwestionować w tym postępowaniu (por. m.in. wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 stycznia 1982 r., SA/Kr 517/81, ONSA 1982, nr 1, poz. 11 oraz z dnia 23 marca 1983 r., SA/Kr 58/83, ONSA 1983, nr 1, poz. 17). Zarzut niedoręczenia takiej decyzji może być podniesiony w postępowaniu administracyjnym, nie zaś w postępowaniu sądowym, w którym przesłanką rozstrzygnięcia jest ostateczna decyzja administracyjna niepodważona we właściwym trybie”.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda, jako bezzasadną.

Powód jest stroną przegrywającą na etapie postępowania apelacyjnego, dlatego też na podstawie art. 98 k.p.c. Sąd Apelacyjny zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych kwoty po 1 800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Kwoty te obejmują koszty zastępstwa procesowego ustalone w oparciu o § 2, § 6 pkt 5 i § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 490).

Sąd Apelacyjny w oparciu o art. 350 § 1 i 3 k.p.c. sprostował oczywistą niedokładność w oznaczeniu pozwanego (...) spółki akcyjnej przez dodanie siedziby tej spółki „w L.”.